

RZEPAK OZIMY. Przygotowanie do przezimowania

Rzepakowe dylematy

Tegoroczne ceny skupu płodów rolnych, a szczególnie rzepaku, budzą wyjątkowe emocje. Rzepak wprawdzie dobrze przezimował, ale późna wegetacja wiosenna, chłodna i przekropna wiosna, a potem upalne lato przerywane raz po raz nawałnicami, odcisnęły piętno na plantacjach.

Plony, chociaż wyższe niż w ubiegłym roku, często nie pokrywały kosztów produkcji, zwłaszcza gdy producent sprzedawał nasiona po cenach rynkowych. Większość producentów, nauczona przykrym doświadczeniem sprzed trzech lat, gdy ceny rynkowe w skupie były o 10-15% wyższe niż te wynikające z zawartych wcześniej umów, w tym roku ich nie podpisała. Okazało się jednak, że sytuacja na rynku skupu rzepaku była w tym roku znacznie korzystniejsza dla tych, którzy zawarli umowy handlowe, często po cenie o 400-500 zł/ton wyższej od obowiązującej w czasie skupu. Podobnie wyglądała sytuacja w przypadku zbóż.

Pozorne oszczędności

W ten sposób dochody wielu gospodarstw zostały uszczuplone, co skłoniło producentów do ograniczania nakładów na nawożenie i ochronę upraw w następnym sezonie produkcyjnym. Rzepak ozimy należy jednak do wymagających upraw i nie toleruje zbyt daleko idących uproszczeń i ograniczenia nakładów na nawożenie i ochronę przed agrofagami. Reaguje wtedy obniżeniem plonowania oraz pogorszeniem jakości zbieranych nasion.

Co zatem powinniśmy zrobić jesienią, aby dobrze przygotować plantacje do przezimowania? Producent rzepaku ozimego powinien:

- Zadbac o ograniczenie zachwaszczenia do poziomu poniżej progu szkodliwości (lustracja, rozpoznanie chwastów i ocena progów ekonomicznej szkodliwości, dostosowanie herbicydu do występującego zachwaszczenia i fazy rzepaku),

- Uzupelnic nawozenie zapobiegające niedoborom składników pokarmowych, jeśli po lustracji zauważy niedobory składników pokarmowych np. azotu, magnezu, siarki oraz wykona profilaktycznie nawożenie nawozami mikroelementowymi zawierającymi bor i mangan, najlepiej ukierunkowanymi składem do uprawy rzepaku,

- Ograniczyć rozwój chorób grzybowych i ewentualnych szkodników mogących zagrozić plantacji jesienią,

- Zapobiegać nadmiernemu wybuchaniu rozet przy przedłużającej się wegetacji jesienią, najlepiej przy okazji zabiegów stosowanych na choroby grzybowe, np. na suchą zgniliznę kapustnych, które obok działania interwencyjnego na chorobę ograniczają również jesienny wzrost liści w rozetach (dwa w jednym).

Ograniczenie zachwaszczenia

Panująca susza w okresie przygotowania stanowisk pod rzepak i opóźnienia w żniwach zbóż, po których rzepak jest najczęściej wysiewany, zachęcała wielu rolników do wykonania razówek. Wpłynęło to na pogorszenie warunków wilgotnościowych, słabszego przygotowania roli pod zasiew i działania herbicydów

przedwiosennych, o ile nie zrezygnowaliśmy z ich stosowania na rzecz ochrony w okresie powschodowym.

Jesienna lustracja

Nawet, jeżeli wcześniej przeprowadziliśmy zabieg herbicydowy, powinniśmy dokonać lustracji rzepaku nie później, niż w fazie 2-4 liści i ocenić jego skuteczność i jeszcze jesienią zrobić niezbędną korektę. Nie odkładajmy zabiegu odchwaszczającego na wiosnę, pamiętając, że im wcześniej będziemy zwalczać chwasty, tym zabieg będzie skuteczniejszy. Daje to możliwość zastosowania mniejszych dawek preparatów i pewność, że zachwaszczenie nie pozbawi naszej uprawy składników pokarmowych.

Usunąć konkurencję

Jesienny zabieg zapobiega wybiegnięciu pąków wierzchołkowych w konkurencji do światła, na zachwaszczonych plantacjach, co pogarsza zdolność do dobrego przezimowania. Chwasty sprzyjają także przetrwaniu i rozwojowi szkodników i chorób. Stwarzają też wiele problemów w łanie aż do zbioru. Najbardziej szkodliwe są te, które cechują się intensywnym wzrostem i szybko zacieniają rośliny uprawne, zwiększają wilgotność łanu i sprzyjają rozwojowi chorób grzybowych, kiły (chwasty kapusiowate – tasznik, tobołki, gorczyca, rzodkiew świrzepa i inne) lub, gdy ich nasiona są niepożądane w zebranych plonie (np. nasiona przytulii czepnej, których obecność dyskwalifikuje partię w skupie). Najlepiej tę konkurencję

Tabela 1. Przykład progów ekonomicznej szkodliwości stosowanych w rzepaku

Agrofag	Próg ekonomicznej szkodliwości
Chwasty Jednoliścienne	10-15% pokrycia gleby
Rumian polny	3 szt./m ²
Przytulia czepna	1 szt./m ²

Tabela 2. Przykładowe zwalczanie chwastów w rzepaku ozimym w zabiegach powstodowych w okresie jesiennym

Herbicydy	Substancja aktywna	Dawki w l/ha
Rzepak ozimy od fazy 2-4 liści, chwasty od liści do fazy 2 liści		
Cleravis 492,5 SC + Dash HC (adiuwant)	metazachlor + chinomerak + imazamoks	1,5-2,0 +1,0
Rzepak ozimy od fazy 2-8 liści, chwasty od liści do fazy 2 liści		
Olleas 75 WG + Trend 90 EC 0,1%	etametsulfuron metylu	20-25 g
Salsa 75 WG + Trend 90 EC 0,1 %	etametsulfuron metylu	20-25 g
Rzepak ozimy w fazie 3-4 liści, chwasty od liści do fazy 4 liści		
Baron 334 SL + Metazanex 500 SC		0,35 + 1,6
Borowik 334 SL + Metazanex 500 SC		0,35 + 1,6
Destroyer 334 SL + Metazanex 500 SC	chlopyralid + pikloram + metazachlor	0,35 + 1,6
Galera 334 SL + Metazanex 500 SC		0,35 + 1,6
Golden Piccant 334 SL + Metazanex 500 SC		0,35 + 1,6
Rzepak ozimy w fazie 3-4 liści, chwasty od liści do fazy 4 liści		
Astor 360 SL Navigator 360 SL	aminopyralid + chlopyralid + pikloram	0,3
Rzepak ozimy w fazie 4-6 liści, chwasty w fazie 2-3 liści lub w fazie rozety		
Cliofoar 300 SL; Golden Clopyralid 300 SL; Lontrel 300 SL; chlopyralid Songhai 300 SL		0,35
Barclay Propyz SC; PPZ-400 SC; Propyzaflash SC; Turbopropyz SC; Golden Pyzamid 50 WP; Kerb 50 WP; Pilar Propyzamid 50 WP;	propyzamid	1,25-2,1 1,0-1,5
Rzepak ozimy w fazie 4 liści i więcej, chwasty w fazie 2-4 liści		
Fox 480 SC	bifenox	0,6-1,0
Rzepak ozimy w fazie 4-6 liści, chwasty do 4 liści		
Kerb 50 WP + Lontrel 300 SL		1,0 + 0,3-0,4
Golden Pyzamid 50 WP + Lontrel 300 SL	propyzamid + chlopyralid	1,0 + 0,3-0,4
Pilar Propyzamid 50 WP + Lontrel 300 SL		1,0 + 0,3-0,4
Rzepak ozimy w fazie spoczynku wegetacyjnego (bez okrywy śniegowej)		
Barclay Propyz SC; PPZ-400 SC Propyzaflash SC; Turbopropyz SC	propyzamid	1,25-1,85

Tabela 3. Wybrane graminy do zwalczania chwastów jednoliściennych w rzepaku ozimym

Herbicyd	Substancja aktywna	Dawka w litrach na hektar		
		Samosiewy zbóż	Trawy jednoroczne	Perz właściwy
Agil 100 EC; Aria 100 EC	propachizafop	0,5-0,7	0,6-0,8	1,25-1,5
Labrador 05 EC		1,5	1,5	3,0
Leopard Extra 05 EC		0,7-1,0	0,7-1,0	2,0-3,0
Pilot 10 EC	chizalofop- P-etylowy	0,35-0,4	0,4-0,5	1,0-1,5
Targa Super 05 EC		0,75-1,0	1,0-1,5	2,0-3,0
Targa Super 05 EC + Atpolan 80 EC		0,6+1,0	-	-
Arrow 240 EC + adiuwant*	kletodym	0,4 +	0,4 +	1,0 +
Selekt Super 120 EC		0,8	0,8	-
Focus Ultra 100 EC	cykloksydym	1,0-1,5	1,0-1,5	3,0
Fusilade Forte 150 EC	fluazyfop- P-butylowy	0,5-0,75	0,75-1,0	2,0-2,5
Grapan Extra 40 EC	chiazolofop- P-tefurylowy	-	-	2,0
Pantera 040 EC		-	-	2,0

* adiuwant: Atpolan 80 EC 1,5 l/ha lub Olbras 88 EC 1,5 l/ha

ograniczać na starcie, poprzez stosowanie herbicydów przed albo zaraz po wschodach rośliny uprawnej. Jeżeli jednak tego nie uczyniliśmy, musimy eliminować chwasty w terminie powschodowym. Pomocne w podjęciu decyzji zastosowania herbicydów zwalczających konkurencję chwastów w rzepaku ozimym mogą być opracowane progi ekonomicznego zachwaszczenia, po przekroczeniu których straty w plonie są zwykle wyższe niż koszt zastosowanych zabiegów plonochronnych.

Tradycyjnie od wielu lat na stanowiskach gdzie zagrażają nam chwasty rumianowate, chabry i ostrożeń możemy zastosować sam:

- *chlorypyralid* obecny w Lontrelu 300 SL i jego generykach (Tabela 2), który najskuteczniej niszczy młode, intensywnie rosnące chwasty, od fazy 2-3 liści do fazy rozety, gdy rzepak ozimy jest w fazie 4-6 liści. W celu poszerzenia zakresu zwalczanych gatunków chwastów ograniczanych przez Lontrel 300 SL, można zastosować krację wzbogaconą o dodatkową substancję aktywną, jaką jest

- *pikloram* obecny w herbicydzie Galera 334 SL, zalecanym w dawce 0,35 l/ha w terminie jesiennym, gdy rzepak osiągnął fazę 4-6 liści, zwalczający dodatkowo przytulie czepną do fazy 8 cm wysokości, czy w końcu sięgnąć po kolejne dziecko firmy Dow AgroSciences, gdzie obok tych dwóch substancji aktywnych dodano kolejną

- *aminopyralid*, który obecny jest w preparacie Nawigator 330 SL. Poza chwastami zwalczanymi przez Galerę powinien on ograniczyć także występowanie maków polnych i fiołków, które występowały szczególnie obficie na przewidzianych plantacjach rzepaku 2-3 lata temu. Środek ten najskuteczniej niszczy chwasty znajdujące się od fazy liścieni aż do 2-6 liści, gdy rzepak znajduje się w fazie 3-4 liści właściwych. Dawka to 0,3 l/ha, stosowana, gdy trwa jeszcze wegetacja i panuje temperatura powyżej 8 °C.

Jednoliścienne w samosiewach

Preparat Lontrel i Galera, a także inne herbicydy mogą być używane w celu poszerzenia palety zwalczanych chwastów z mieszankami zbiornikowymi innych herbicydów na chwasty jednoliścienne. Preparaty te zawierające na przykład *metazachlor* (w preparacie Metazanex 500 SC, zarejestrowanym do stosowania w rzepaku ozimym do fazy 4 liścia), czy graminicydy, które w niższych dawkach dobrze ograniczają chwasty jednoliścienne, obecne w postaci samosiewów zbóż i traw jednorocznych, czy też umożliwiające zwalczenie bardziej uciążliwych chwastów jak perz, w podwyższonych dawkach (Tabela 3).

Jednym z ostatnich do późnojesiennego stosowania może być mieszanka Lontrelu 300 SL w ilości 0,3-0,4 l/ha z *propyzamidem*, obecnym w Kerbie 50 WP (i jego następach), w ilości 1 kg/ha. Fiołki, maki, przytulie i rumianowate można jeszcze ograniczać, stosując po wschodach herbicyd Fox 480 SC zawierający *bifenoks*. Środek ten należy aplikować jesienią, po przekroczeniu przez roślinę uprawną fazy 4 liści, w dawce 0,6-1,0 l/ha. Wyższą zalecaną dawkę środka stosujemy w przypadku intensywnego zachwaszczenia. Zwróćmy szczególną uwagę, czy rośliny są równomiernie rozwinięte, bowiem rzepak ozimy jest wrażliwy na działanie środka do chwili osiągnięcia fazy 4 liści właściwych.

Herbicydowe kracje

Tegoroczną nowością są pierwsze kracje herbicydów z grupy sulfonomoczników, zawierające *etamsulfuron metylu*, do stosowania powschodowego w rzepaku, w postaci preparatu firmy DuPont – Salsa 75 WG oraz herbicydu Olleas 75 WG, przeznaczonych do zwalczania gwiazdnicy oraz chwastów kapusiowatych, jak tasznik pospolity i tobołki polne. Na stanowiskach częstszego następstwa rzepaku po sobie zmniejsza to zagrożenie ze strony kiły kapustnych.

Wiosna nie sprzyja zabiegom

Rzepak ozimy jest uprawiany najczęściej na stanowiskach po zbożach ozimych lub jarych, dlatego jest zachwaszczany obiema formami samosiewów zbóż. Nawet, jeżeli jest zachwaszczany zbożami jarymi, regułą powinno być ich chemiczne zwalczanie jesienią. Nie liczymy na to, że zimą wymarzną, nie odkładamy też zabiegu na wiosnę. Wiosną chwasty będą większe i trzeba wtedy zastosować podwyższone dawki herbicydów. Poza tym o tej porze roku pogoda często utrudnia wykonanie zabiegu, a konkurencja chwastów może spowodować nadmierne wydłużenie pędów i większe wyniesienie szyjek korzeniowych i stożków wzrostu na pędzie głównym. Stwarza to dodatkowe ryzyko wymarzania roślin, zwłaszcza w czasie bezśnieżnej zimy. Oprócz samosiewów zbóż, rzepak może być zachwaszczony perzem. Perz właściwy zwalczamy najwyższymi dawkami graminicydów, wówczas gdy osiągnie on fazę 4-6 liści lub ma wysokość ok. 15-20 cm.

Marian Karasek DODR we Wrocławiu

